

تحریم‌های اوباما، ترامپ و بایدن چقدر به ایران ضرر زده است؟

جیب‌بری ۳۰۰ میلیارد دلاری از مردم ایران

شامل دویخش است: ۱- افت میزان صادرات نفت ایران و ۲- افت قیمت فروش هر بشکه نفت ایران. طبق جدول، ایران از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۴ حدود ۲۹۳ میلیارد دلار بابت عدم فروش نفت و ۴/۱۶ میلیارد دلار بابت ارائه تخفیف در فروش نفت خسارت دیده است. برای تسهیل در محاسبات، میزان تخفیف ایران در هر بشکه پنج دلار در نظر گرفته شده، در نتیجه مجموع خسارت نفتی ایران به مرز ۳۱۰ میلیارد دلار رسیده که از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۴ تا معادل خسارت سالانه حدود ۲۶ میلیارد دلار است.

تحقق ارزآوری نفتی از ۱۵ به ۶۷ درصد جهش یافت

یک شاخص که کارایی هر رویکرد در مواجهه با تحریم را نشان می‌دهد؛ شاخصی است به نام «تحقق ارزآوری نفتی» نسبت به کل ظرفیت ارزآوری». این شاخص می‌گوید ایران در شرایط تحریم، چقدر در آمدزایی نفتی داشته و در صورت نبود تحریم چقدر می‌توانست در حالت ایدئال در آمدزایی نفتی داشته باشد و سپس از تقسیم این دو عدد به شاخص تعریف شده می‌رسیم. طبق تصویر ۳، در سال ۲۰۲۰ مجموعه اثر تحریم و اثر شفافیت برجام بر راهکارهای دور زدن تحریم باعث شد که فقط ۵/۱۵ درصد از ظرفیت در آمدزایی نفتی ایران در شرایط ایدئال، محقق شود. این شاخص از سال ۲۰۲۱ صعودی شد تا اینکه در سال ۲۰۲۴ به بیش از ۶۷ درصد رسیده است.

ایران بزرگ‌ترین صادرکننده دریایی نفت به چین شد

در ابتدای سال ۲۰۲۱ میلادی، با راهبری نظام، سند همکاری ۲۵ ساله بین ایران و چین به امضا رسیده و سپس در دولت سیزدهم سطح همکاری بین دو کشور افزایش یافت. این موضوع باعث شد طبق آمار موسسه کپلر (تصویر ۴)، ایران در سال ۲۰۲۴ به بزرگ‌ترین تأمین‌کننده نفت چین از مسیر دریایی تبدیل شود و روزهانه ۸۲/۱ میلیون بشکه نفت به چین صادر کند، در حالی که میزان صادرات نفت عربستان، روسیه و عراق به چین به ترتیب روزهانه ۱۳/۳، ۱/۳۳۲ و ۱/۲۰۱ میلیون بشکه ثبت شده است. بدین ترتیب تغییر رویکرد سیاست خارجی ایران در همکاری با چین و ایجاد شبکه‌های متعدد فروش نفت باعث شد شاخص «تحقق ارزآوری نفتی» نسبت به کل ظرفیت ارزآوری نفتی از عدد ۵/۱۵ درصد در سال ۲۰۲۰ به بیش از ۶۷ درصد در سال ۲۰۲۴ افزایش یابد. این موضوع نشان می‌دهد هر چند اثر تحریم بر فروش نفت به صفر نرسیده ولی می‌توان با تعریف همکاری راهبردی با سایر کشورها، تا حد قابل قبولی اثر آن را کاهش داد یا آن را بی اثر کرد.

فروش نفت محاسبه می‌شود، تنها مربوط به اثر تحریم نفتی نیست، بلکه انتخاب نسخه غلط مواجهه با تحریم نیز بر رقم عدم‌النفع ایران افزوده و همچنین شیوع کرونا نیز بر عدم‌النفع ایران اثرگذار بوده است. حال با این پیش فرض، میزان خسارت ایران از عدم فروش نفت از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۴ در تصویر ۲، نمایش داده شده است. طبق محاسبات مجموعه ایران ۲۹۳ میلیارد دلار از عدم فروش نفت در تحریم خسارت دیده است. شیوه محاسبه بدین صورت بوده که «میزان نفت فروخته نشده» از تقاضای میانگین ظرفیت صادراتی ایران معادل ۲/۲ میلیون بشکه در روز با رقم میانگین فروش روزهانه نفت ایران در هر سال محاسبه شده، سپس این عدد در قیمت نفت خام سنگین ایران در هر سال طبق آمار اوپک ضرب شده و رقم خسارت در ۳۶۵ روز تعیین شده است. در جدول، جزئیات محاسبات آورده شده است.

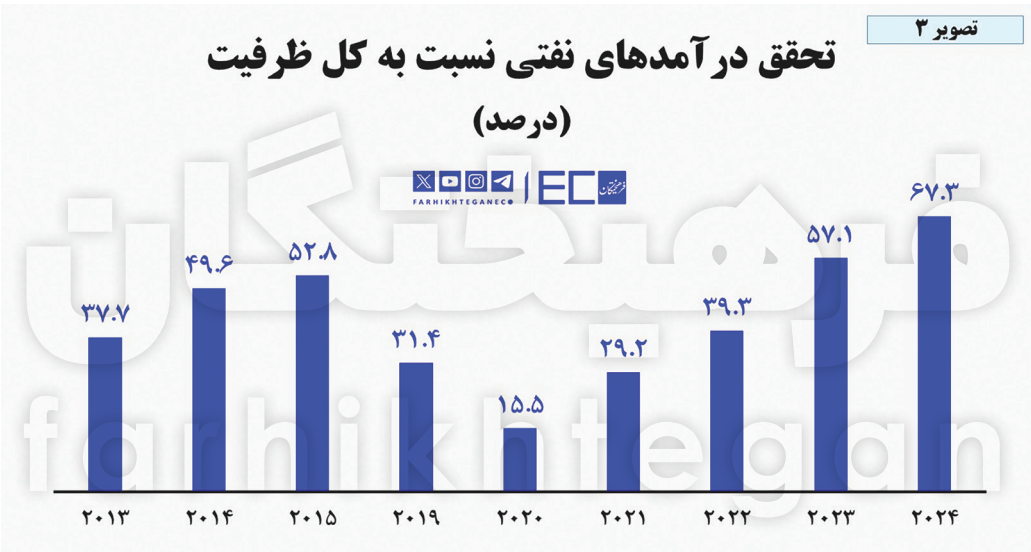
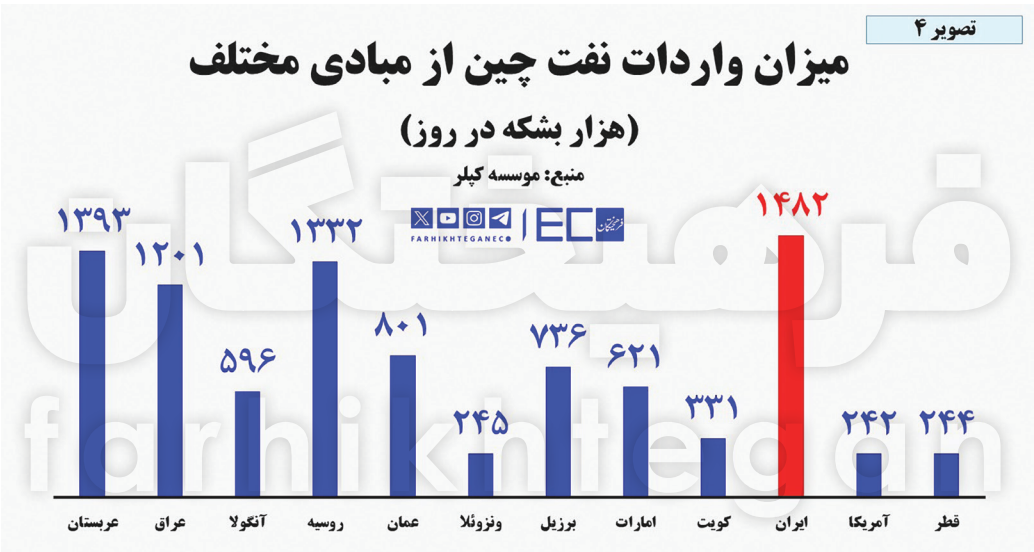
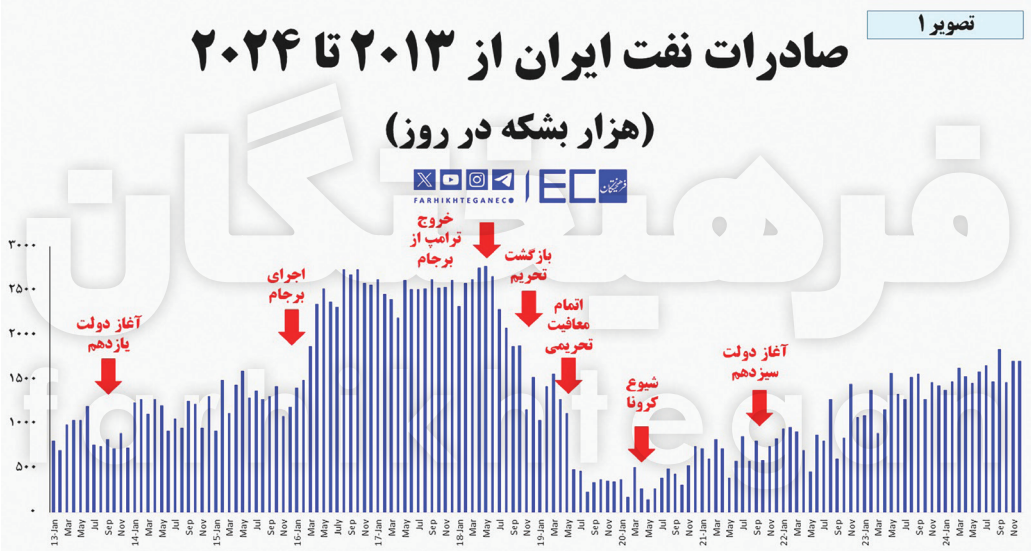
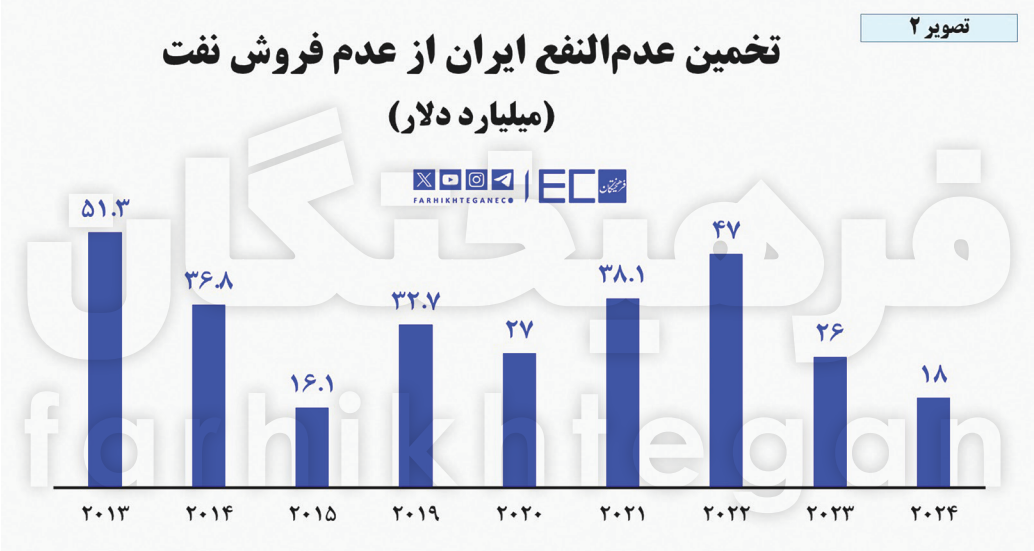
سالانه ۲۶ میلیارد دلار از درآمد نفتی ایران کم شد

خسارت ناشی از «تحریم نفتی»، «رویکرد اشتباه در مواجهه با تحریم» و «کرونا»

اما چرا با خروج ترامپ از برجام، صادرات نفت ایران به ناگهان سقوط کرد و به ۱/۳ میلیون بشکه سابق برگشت؟ پاسخ را باید در برجامیزه کردن شبکه‌های فروش نفت کشور جست‌وجو کرد. به بیان دیگر در دوره اجرای برجام، همه شبکه‌های دور زدن تحریم توسط ایران، افشا و نابود شد و این موضوع سبب شد با خروج ترامپ، دست ایران برای فروش نفت تا موعد ایجاد شبکه‌ای جدید بسته باشد. بدین ترتیب، اگر نوسانات میزان صادرات نفت ایران از موعد اجرای برجام تا پایان دولت دوازدهم را مبنای قرار دهیم که در این بازه زمانی، فایده و هزینه برجام به طور کامل اثر خود را نمایش داده باشد، میانگین صادرات نفت ایران در این بازه زمانی حدود ۵/۱۵ میلیون بشکه در روز برآورد می‌شود. طبق آمار موسسه کپلر، در سال ۲۰۱۵ یعنی پیش از اجرای برجام نیز ایران حدود ۳/۱۷ میلیون بشکه در روز نفت فروش داشت که تفاوت چندانی با بازه زمانی مشخص شده ندارد.

۳۰۰ میلیارد دلار خسارت نفتی ایران

تا اینجا مشخص شد آنچه از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۴ به عنوان خسارت کشور از عدم

اثر تحریم‌ها بر میزان فروش و درآمد نفتی ایران و میزان عدم‌النفع ایران در دوره تحریمی

سال	میانگین فروش (هزار بشکه در روز)	قیمت نفت ایران (دلار بر بشکه)	خسارت عدم فروش (میلیارد دلار)	خسارت تخفیف (میلیارد دلار)	جمع خسارت (میلیارد دلار)	درآمد نفتی (میلیارد دلار)	تحقق ارزآوری نفتی نسبت به کل ظرفیت (درصد)
۲۰۱۳	۸۷۲	۱۰۵/۷	۵۱/۳	۱/۶	۵۲/۹	۳۲	۳۷/۷
۲۰۱۴	۱۱۵۱	۹۶/۲	۳۶/۸	۲/۱	۳۸/۹	۳۸/۳	۴۹/۶
۲۰۱۵	۱۲۹۵	۴۸/۸	۱۶/۱	۲/۴	۱۸/۵	۲۰/۷	۵۲/۸
۲۰۱۶	۲۳۰۵	۳۹/۶	-	-	-	-	-
۲۰۱۷	۲۵۲۰	۵۱/۷	-	-	-	-	-
۲۰۱۸	۲۲۱۴	۶۸	-	-	-	-	-
۲۰۱۹	۷۵۳	۶۱/۹	۳۲/۷	۱/۴	۳۴/۱	۱۵/۶	۳۱/۴
۲۰۲۰	۳۸۸	۴۰/۸	۲۷	۰/۷	۲۷/۷	۵/۱	۱۵/۵
۲۰۲۱	۶۹۰	۶۹/۲	۳۸/۱	۱/۲	۳۹/۳	۱۶/۲	۲۹/۲
۲۰۲۲	۹۱۱	۹۹/۹	۴۷	۱/۷	۴۸/۷	۳۱/۵	۳۹/۳
۲۰۲۳	۱۳۳۳	۸۳/۱	۲۶/۳	۲/۴	۲۸/۷	۳۸	۵۷/۱
۲۰۲۴	۱۵۸۰	۷۹/۷	۱۸	۲/۹	۲۰/۹	۴۳/۱	۶۷/۳
مجموع	-	-	۲۹۳	۱۶/۴	۳۱۰	۲۴۰/۵	-

مدیرمسئول:

محمدامین ایمانجانی

قائم‌مقام مدیرمسئول:

مسعود فروغی

سرپریر:

محمد زعیم‌زاده

تلفن و فکس:

۰۲۱) ۶۲۹۹۹۴۹۵

کدپستی:

۱۱۳۵۶۳۳۸۱۶

چاپ:

چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی

نشانی:

خیابان حافظ، پایین‌تر از جمهوری

روی‌روی ساختمان بورس

ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم